Received: 20.02.2020
Accepted: 29.03.2020
Published: 30.06.2020

Roczniki Administracji i Prawa
Annuals of The Administration and Law
2020, XX, z. 2: s. 293-301
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0014.1794
https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com

Tomasz Słapczyński*
NR ORCID: 0000-0002-9636-1673

DEFINICJA SIEDZIBY SPÓŁKI HANDLOWEJ A PROCEDURA JEJ TRANSGRANICZNEGO PRZENIESIENIA NA TERYTORIUM UE

DEFINITION OF THE REGISTERED OFFICE OF POLISH COMMERCIAL COMPANY AND THE PROCEDURE OF ITS CROSS-BORDER TRANSFER TO THE EU

Streszczenie: Opracowanie charakteryzuje problem właściwości miejscowej przepisów prawa dotyczących transgranicznego przenoszenia siedziby polskiej spółki prawa handlowego w obrębie państw Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Wybór stosowanej procedury jest zależny od definiowania i interpretacji pojęcia siedziby spółki handlowej. Doktryna i orzecznictwo są niejednolite w kwestiach definiowania siedziby spółki. Rodzi to problemy kwalifikacyjne, czy siedziba jest przenoszona w zależności od uznania jej za siedzibę rzeczywistą czy siedzibę statutową (siedzibę wynikająca z rejestru). Istota problemu wpływa pośrednio na zasadę swobody działalności gospodarczej. Celem artykułu jest określenie i wypracowanie jednolitego stanowiska poprzez zastosowanie analizy językowej i funkcjonalnej przepisów polskich oraz unijnych, orzecznictwa polskich sądów oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE), a także poglądów doktrynalnych, na podstawie jakich przepisów należy dokonać procedury transgranicznego przeniesienia siedziby spółki. Przeniesienie spółki handlowej za granicę państwa jest zagadnieniem doniosłym ze względu na fakt, że jest ono gwarantem wolności gospodarczej na terytorium UE.

Słowa kluczowe: siedziba rejestrowa spółki prawa polskiego, siedziba rzeczywista spółki prawa polskiego, transgraniczne przeniesienie siedziby spółki, przeniesienie siedziby spółki na terenie UE

---

* Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Prawa i Administracji. Źródła finansowania publikacji: środki własne autora; e-mail: tslapczynski@gmail.com

Summary: The study characterizes the problem of transferring the registered office of a Polish commercial company and the dependence of its procedures on the definition and interpretation of the concept of a commercial company. This problem is significant from the point of view of the procedure of transferring the company's registered office. Case law and doctrine and are not in the same line when the definition of registered office of polish commercial company is on the topic. The significance of this issue indirectly influence on the rules of freedom of economic markets. The goal of the article thesis is to describe a unite point of view, by linguistic and functional analysis of national and EU law, case law of the Polish jurisdiction and the Court of Justice of the European Union. The doctrine is also important. The transfer of a commercial company abroad is an important problem from the point of view of economic freedom and guarantees in force in the EU. It is reasonable to assume that the registered office of the Polish commercial company is the registered office, which consequently raises fewer problems during the transfer procedure. An attempt to confirm the above thesis will be included in the following text by analyzing the aforementioned national and EU regulations, case law of the Polish courts and the CJEU. The term ‚registered office of a commercial company' can be interpreted differently.

Keywords: registered office of a Polish law company, real place of a Polish law company, cross-border transfer of the company's office, moving the company's headquarters in the EU

SIEDZIBA POLSKIEJ SPÓŁKI HANDLOWEJ

Przeniesienie siedziby spółki prawa handlowego za granicę RP jest ważną kwestią z punktu widzenia zarówno praktyki, jak i doktryny prawa gospodarczego prywatnego. Problematyka ta jest o tyle ważna, że wywiera bezpośredni wpływ na wolność gospodarczą, nie ograniczając się do obszaru jedynie Unii Europejskiej czy Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Wraz z rozwojem Unii Europejskiej i coraz głębszą integracją gospodarczą należy mieć na uwadze problemy, jakie powstają przy transgranicznym przenoszeniu siedzib spółek. Mimo ogólnych założeń dotyczących wolnego rynku i związanych z tym swobodnego przepływu towarów, usług, kapitału i ludzi samo przenoszenie siedziby spółki działającej w jednym państwie nie jest sprawą tak oczywistą, jakby mogło się wydawać. Z tym procesem związane jest między innymi ryzyko dla wierzycieli spółki i podmiotów z nią powiązanych. Po transgranicznym przeniesieniu siedziby spółki podmiot ten, co do zasady, zaczyna działać na nowych zasadach, zgodnie z prawem państwa imigracji.

Jednym z aspektów przewidzianej w art. 49 i 54 TFUE[1] i obowiązującej w państwach członkowskich UE swobody przedsiębiorczości jest możliwość przeniesienia siedziby (statutowej) spółki handlowej (w tym zarówno spółki osobowej, jak i spółki kapitałowej) za granicę, które to przeniesienie jest określane w literaturze przedmiotu (zwłaszcza w odniesieniu do spółek kapitałowych) jako tzw. transgraniczne przeniesienie siedziby statutowej spółki[2].

[1] Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, podpisany w dniu 13 grudnia 2007 r., Dz. Urz. UE z dnia 9 maja 2008 r., C-115/67, tekst skonsolidowany Dz. Urz. UE z dnia 26 października 2012 r., C-326.
[2] Zob.: J. Napierała, *Transgraniczne przeniesienie siedziby spółki w świetle wyroków Trybunału Sprawie-*

Możliwość przeniesienia siedziby (statutowej) spółki handlowej do innego państwa członkowskiego UE (bez konieczności likwidacji tej spółki), jako element przewidzianej w TFUE swobody przedsiębiorczości, została wyraźnie dopuszczona w wielu orzeczeniach TSUE wydanych w ostatnich latach. Pojęcie „siedziba spółki handlowej" może być różnie interpretowane. W doktrynie prawa cywilnego, prawa handlowego oraz prawa prywatnego międzynarodowego przeważa pogląd, że pod tym pojęciem należy rozumieć „siedzibę rzeczywistą" (siedzibę zarządu) spółki. W większości przypadków jest to miejscowość z lokalizacją zarządu spółki. Może to być też miejsce prowadzenia działalności lub takie, w którym zarząd podejmuje istotne decyzje. Ponadto pojęcie siedziby spółki handlowej jako „siedziby statutowej (rejestrowej) pozwala ustalić przepisy właściwe dla procesu transgranicznego przeniesienia. Ze względu na transparentność i bezpieczeństwo obrotu właściwe byłoby przyjęcie jednolitego kryterium określania siedziby spółki handlowej. Skutecznym rozwiązaniem byłoby sprecyzowanie siedziby jako statutowej (rejestrowej) w akcie założycielskim oraz rejestrze[3].

Warto zwrócić uwagę, że art. 41 KC posiada fakultatywny charakter, a brak regulacji w kodeksie spółek handlowych umacnia pogląd, że siedziba spółki może być miejscem położenia głównego zakładu produkcyjnego bądź handlowego spółki[4]. Sam wybór miejsca siedziby jest doniosły ze względu na to,iż osoba prawna podlega prawu państwa, w którym posiada ona siedzibę[5].Dla ustalenia siedziby ważną kwestią jest brzmienie umowy spółki. Zmiana adresu w tej samej miejscowości, mimo że podlega zgłoszeniu, nie stanowi zmiany siedziby, w związku z tym nie wymaga zmiany statutu osoby prawnej. Zgodnie z opinią G. Gorczyńskiego obowiązujące przepisy rzadko wprowadzają wym**óg** prawdziwości siedziby. Wymaganie tzw. prawdziwości siedziby na poziomie terytorialnym państwa pojawia się w rozporządzeniu Rady (WE) nr z 8.10.2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej[6] (SE). Art. 7 rozporządzenia stanowi, że statutowa siedziba SE musi znajdować się na terytorium Wspólnoty, w tym samym państwie członkowskim co siedziba zarządu. Ponadto wymaganie, żeby w ramach terytorium państwa członkowskiego siedziba statutowa odpowiadała siedzibie zarządu głównego, pozostawione zostało w gestii państw członkowskich. Zgodnie ze zdaniem 2 art. 7 rozporządzenia 2157/2001 Polska nie wprowadziła przepisów ogra-

dliwości w sprawie Cartesio, „Kwartalnik Prawa Prywatnego" 2009, z. 2, s. 405-436; P. Błaszczyk, *Transgraniczne przekształcenie spółki – najnowsze tendencje w prawie unijnym*, „Przegląd Prawa Handlowego" 2012, nr 12, s. 35-42; J. Napierała, *Przekształcenie spółki zagranicznej w spółkę krajową w świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie VALE*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny" 2013, z. 1, s. 5-28.

[3] E. Skibińska, T. Mróz, M. Stec (red.), *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie*, LEX 2012, https://sip.lex.pl/#/monograph/369251540/261347.

[4] S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 3, Warszawa 2008, s. 81-82.

[5] Art. 17 ust. 1 p.p.m.

[6] Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz.U.2015.2142, ze zm.).

niczających swobodę wyboru siedziby na swoim terytorium przez spółki europejskie. W doktrynie[7] i orzecznictwie[8] sprzed 1939 r. uważano, że siedziba spółki nie może być wyznaczona całkowicie dowolnie, domagano się ingerencji sądu rejestrowego, gdyby wynikająca ze statutu siedziba okazała się nieprawdziwa. Natomiast ustawa o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej w art. 4, dotyczącym właściwości rzeczowej sądu rejestrowego, przywołuje pojęcie siedziby statutowej spółki europejskiej[9]. Znaczenie siedziby zarówno osoby prawnej, jak i osobowej spółki handlowej jest w zasadzie takie samo jak miejsca zamieszkania osoby fizycznej. Służy ono, jak już wspomniano, do ustalania np. właściwości miejscowej sądu (art. 30 k.p.c.), właściwości miejscowej organu administracji publicznej (art. 21 § 1 pkt 3 k.p.a.), właściwości miejscowej organów podatkowych (art. 17 § 1 o.p.), miejsca zawarcia umowy (art. 70 § 2 k.c.), miejsca spełnienia świadczenia (art. 454 § 1 k.c.) czy też ogólnie prawa właściwego (art. 9 § 2 p.p.m.). Nieznajomość, gdzie znajduje się siedziba, nie ma znaczenia prawnego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej[10]. Ma to znaczenie w przypadku prawa zobowiązań związanych z działalnością spółki[11].

W Polsce za obowiązujący uznaje się statut personalny osoby prawnej oraz jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej. Oznacza to, że miejsce, w którym znajduje się siedziba, determinuje właściwość miejscową prawa[12]. Natomiast art. 17 ust. 1 p.p.m. stanowi, że osoba prawna podlega prawu zgodnie z jego właściwością miejscową. Art. 17 ust. 2 p.p.m. stanowi natomiast, że do określenia statutu personalnego osoby prawnej wypada stosować prawo państwa, na kanwie którego spółka powstała. Natomiast siedziba statutowa spółki handlowej to miejscowość oznaczona w statucie albo umowie spółki. Siedziba statutowa spółki handlowej określana jest w akcie założycielskim oraz ujawniana w rejestrze przedsiębiorców w KRS. Siedziba rzeczywista spółki to miejscowość, w której funkcjonuje organ zarządzający lub prowadzone są sprawy spółki[13]. Należy podkreślić, że o siedzibie rzeczywistej spółki handlowej rozstrzygają okoliczności faktyczne[14].

---

[7] M. Allerhand, *Kodeks handlowy*..., s. 9 (komentarz do art. 309, pkt 3).

[8] Postanowienie SA w Poznaniu z 14.11.1936 r., II CZ (X) 1060/1936, LEX nr 1680375, w którym uznano, iż „statut spółki akcyjnej nie może podawać jako «siedziby spółki» miejscowości, w której nie znajdują się ani zakłady przemysłowe spółki, ani też w której nie mieści się zarząd sprawami spółki. Bez znaczenia zaś prawnego jest okoliczność, iż założyciele spółki mają interes (np. ze względu na ulgi podatkowe obowiązujące na danym obszarze) w ustanowieniu siedziby w miejscowości, nie odpowiadającej faktycznemu stanowi rzeczy".

[9] Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz.U.2015.2142, ze zm.)

[10] S. Grzybowski [w:] *System prawa…*, s. 338.

[11] Z. Świderski [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, wyd. II, LEX 2014, art 41.

[12] K. Bagdan-Kurluta, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2011, s. 192-194.

[13] S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2006, s. 364 oraz J. Frąckowiak, *Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym*, „Rejent" 2003, nr 6, s. 25-26.

[14] W. Popiołek [w:] A. Szajkowski (red.), *System prawa prywatnego*, t. 16: *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2008, s. 447.

Ponadto warto zauważyć, że w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. (art. 39) poruszono ważną kwestię w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)[15]. Stwierdzono, iż pewność prawa wymaga przyjęcia jednolitej definicji miejsca zwykłego pobytu, szczególnie dla spółek i innych podmiotów posiadających osobowość prawną lub jej nieposiadających. Inne przepisy unijne, to jest rozporządzenia nr 593/2008, art. 19 ust. 1 p.p.m., ustanawiają jako miejsce zwykłego pobytu – miejsce siedziby ich głównego organu zarządzającego. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego, art. 3 ust. 1[34] stanowi, iż głównym ośrodkiem podstawowej działalności spółki jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie udowodnione co innego[16].

PRZENIESIENIE SIEDZIBY POLSKIEJ SPÓŁKI HANDLOWEJ

W przepisach art. 17–20 p.p.m. odnoszących się do siedziby osoby prawnej i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje osobowość prawną, nie sprecyzowano, czy chodzi o siedzibę statutową czy rzeczywistą. Nie ulega wątpliwości, że kwestia ta ma podstawowe znaczenie dla spółek handlowych przede wszystkim w stosunkach transgranicznych. Za czasów obowiązywania poprzedniej ustawy p.p.m.[17] doktryna skłaniała się ku definiowaniu siedziby jako rzeczywistej[18], nie brakowało jednak opinii o tym, iż siedziba statutowa jest tutaj pojęciem fundamentalnym[19].

Art. 19 ust. 1 p.p.m. ustanawia, że przeniesienie siedziby do innego państwa powoduje zmianę właściwości prawa na prawo państwa imigracji. Zachowanie osobowości prawnej uzyskanej w państwie pierwotnym jest możliwe tylko wtedy, jeśli przewiduje to prawo każdego z państw, zgodnie z art. 19 ust. 1 p.p.m. W świetle art. 19 ust. 1 p.p.m. można dojść do wniosku, że spółka, przenosząc siedzibę do innego państwa członkowskiego, zachowuje dotychczasową podmiotowość prawną, natomiast zmianie ulega jej statut personalny – przekształca się w spółkę podlegającą ustawodawstwu państwa imigracji[20].

Należy zaznaczyć, że takie stanowisko dowodzi o pozostawieniu interpretacji w tym obszarze państwom członkowskim. Biorąc pod uwagę orzecznictwo TS, można stwierdzić, że państwom członkowskim przysługuje kompetencja do okre-

[15] Dz. Urz. UE L 177 z 4.07.2008, s. 6-16.
[16] Wyrok TS z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie C-191/10, *Rastelli Davide e C. snc v. J.C. Hidoux*, niepubl., pkt 32 i przywołane tam orzecznictwo.
[17] Art. 9 § 2 ustawy z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe.
[18] J. Gołaczyński, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017, s. 145–146; M. Pazdan, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2000, s. 110-111; 145–146.
[19] K. Oplustil, *Łącznik siedziby spółki w prawie prywatnym międzynarodowym. Uwagi na tle prawa europejskiego*, KPP 2011, z. 3, s. 668-675.
[20] E. Skibińska, T. Mróz, M. Stec (red.), *Instytucje prawa handlowego...*, s. 2-7.

ślenia zasad statutu personalnego spółki (81/87, *Daily Mail*). W orzeczeniach zaistniał też pogląd, że tylko do państwa członkowskiego należy kompetencja określenia kryterium powiązania, wymaganego od spółki, aby mogła zostać uznana za spółkę utworzoną zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym (C-210/06, *Cartesio*)[21].

Warto wspomnieć, iż art. 4 ust. 3 TUE generuje obowiązek prounijnej wykładni przez organy państw członkowskich, w szczególności przez sądy. Otwiera to konieczność oceny polskich przepisów w świetle postanowień art. 49 i 56 TFUE oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, generując tym samym prounijną tendencję wykładniczą. Wszak prawo UE posiada pierwszeństwo przed prawem poszczególnych państw członkowskich. W przypadku procesu przenoszenia siedziby polskiej spółki za granicę powstaje pytanie w kwestii stosowania przepisu art. 270 pkt 2 k.s.h., który stanowi, iż uchwała o przeniesieniu spółki za granicę jest przesłanką jej rozwiązania. Natomiast zgodnie z art. 19 ust. 1, zdanie trzecie p.p.m. spółka, która przenosi siedzibę w obrębie EOG, nie traci osobowości prawnej[22].

W uzasadnieniu do wyroku TS w sprawie *Cartesio*, który analizował przypadek przeniesienia siedziby spółki do innego państwa członkowskiego ze zmianą statutu personalnego, czyli sytuację, w której spółka zmienia się w rodzaj spółki podległej prawu państwa imigracji, zawarto twierdzenie, zgodnie z którym wymóg uprzedniego rozwiązania i likwidacji spółki, która zamierza przekształcić się w spółkę prawa krajowego innego państwa członkowskiego, stanowiłby ograniczenie swobody przedsiębiorczości, i tym samym byłby niezgodny z art. 49 TFUE[23].

Natomiast w sprawie *Überseering*[24] TS orzekł, że odmowa uznania przez państwo członkowskie zdolności prawnej spółki utworzonej zgodnie z prawem innego państwa członkowskiego, w którym posiada ona swą siedzibę statutową, z powodu że spółka ta przeniosła swą siedzibę rzeczywistą na terytorium innego państwa w wyniku nabycia całości udziałów przez obywateli przyjmującego państwa, a nie ma ona zdolności sądowej i obowiązek ponownego jej utworzenia w państwie imigracji, jest ograniczeniem swobody przedsiębiorczości[51] .

W sytuacji gdy spółka z innego państwa EOG przenosi siedzibę rzeczywistą na terytorium RP jej statut personalny kształtuje prawo państwa pochodzenia. W takim przypadku nie dochodzi do zmiany statutu personalnego spółki. Odmowa rejestracji oddziału w Danii oznaczała brak uznania podmiotowości prawnej angielskiej spółki (Ltd.). Uniemożliwiało to prowadzenie działalności gospodarczej w państwie imigracji.

[21] Wyrok TS z 16.12.2008 r., C-210/06, Cartesio Oktató És Szolgáltató BT, pkt 110, LEX nr 467609.
[22] E. Skibińska, T. Mróz, M. Stec (red.), *Instytucje prawa handlowego...*, s. 2-7.
[23] Ibidem, s. 2.
[24] Wyrok TS z 5.11.2002 r., C-208/00, Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH, pkt 80, LEX nr 153789.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że pojęcie „siedziba spółki handlowej" może być wielorako interpretowane. Przeważająca część przedstawicieli doktryny prawa cywilnego, handlowego i prywatnego międzynarodowego przedstawia pogląd, że pod pojęciem siedziby spółki należy rozumieć siedzibę rzeczywistą. W przeważającej mierze jest to miejscowość, w której funkcjonuje zarząd spółki (zgodnie z zasadą analogii w przypadku spółki jawnej – wspólnicy). Może to być też miejsce prowadzenia działalności lub takie, w którym zarząd podejmuje decyzje. Warto wspomnieć, iż art. 4 ust. 3 TUE generuje obowiązek prounijnej wykładni przez organy państw członkowskich, w szczególności przez sądy. Powoduje to konieczność oceny polskich przepisów w świetle postanowień art. 49 i 56 TFUE oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, generując tym samym prounijną tendencję wykładniczą. Wszak prawo UE posiada pierwszeństwo przed prawem poszczególnych państw członkowskich. W przypadku procesu przenoszenia siedziby polskiej spółki za granicę powstaje pytanie w kwestii stosowania przepisu art. 270 pkt 2 k.s.h., który stanowi, iż uchwała o przeniesieniu spółki za granicę jest przesłanką jej rozwiązania. Natomiast zgodnie z art. 19 ust. 1, zdanie trzecie p.p.m. spółka, która przenosi siedzibę w obrębie EOG, nie traci osobowości prawnej. Taka sytuacja oznacza, że państwo pochodzenia spółki nie może stosować przepisów, na podstawie których traci ona byt prawny. Wynika z tego, że wobec spółki przenoszącej siedzibę nie może być stosowany przepis art. 270 pkt 2 k.s.h. – przeniesienie nie może prowadzić do obligatoryjnego rozwiązania tej spółki. Należy wówczas stosować przepis art. 19 ust. 1, zdanie trzecie p.p.m. jako *lex specialis* w stosunku do przepisu art. 270 pkt 2 k.s.h.[25]

PODSUMOWANIE

W związku z przywołanymi powyżej faktami i założeniami należy podkreślić, iż żeby określić właściwe przepisy, na podstawie których należy dokonać transgranicznego przeniesienia siedziby spółki prawa handlowego na terytorium UE, wypada w pierwszej kolejności określić, z którym obszarem państwa osoba prawna (lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje osobowość prawną), pozostaje w najściślejszym związku. Należy ustalić miejsce, w którym ulokowany jest organ sprawujący rzeczywistą władzę w osobie prawnej albo miejsce działalności przeważającej część organu zarządzającego tejże osoby[26]. Jednak należy zauważyć, że w rzeczywistości występują sytuacje, w których niełatwo jednoznacznie określić siedzibę spółki. Dlatego też istotnym postulatem jest, aby ustawodawca określił w polskich przepisach prawa jednoznaczne reguły, właściwe dla procedury przenoszenia siedziby spółki na terytorium UE. Na chwilę obecną

[25] E. Skibińska, T. Mróz, M. Stec (red.), *Instytucje prawa handlowego...*, s. 2-7.
[26] W. Popiołek [w:] A. Szajkowski (red.), *System prawa prywatnego*, t. 16: *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2008, s. 447.

wydaje się, że uwzględnianie siedziby jako siedziby rzeczywistej, przy procedurze przenoszenia spółki na terytorium UE, jest zasadne, ponieważ siedziba rzeczywista uwzględnia co do zasady miejsce realnej działalności spółki.

Bibliografia

Literatura:

Allerhand M., *Kodeks handlowy. Komentarz*, Lwów 1935.

Bagdan-Kurluta K., *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2011.

Frąckowiak J., *Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym*, „Rejent" 2003, nr 6.

Grzybowski S. [w:] W. Czachórski(red.), *System prawa cywilnego*, t. 1: *Część ogólna*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1974.

Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, tom I: *Część ogólna*, wyd. II WKP 2012, https://sip.lex.pl/#/commentary/587244814/128063/.

Kidyba A., *Spółka z o.o. Komentarz*, Warszawa 2009.

Klyta W., *Siedziba osoby prawnej*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego"2001, z. 3.

Kruczalak K. (red.), *Kodeks spółek handlowych*, Warszawa 2001.

Oplustil K., *Łącznik* siedziby *spółki w prawie prywatnym międzynarodowym. Uwagi na tle prawa europejskiego*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego" 2011/3.

Popiołek W. [w:] A. Szajkowski (red.), *System prawa prywatnego*, t. 16: *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2008.

Skibińska E., Mróz T., Stec M. (red.), *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym* LEX 2012, https://sip.lex.pl/#/monograph/369251540/261347/mroz-teresa-red-stec-mirosla-w-red-instytucje-prawa-handlowego-w-przyszlym-kodeksie-cywilnym?keyword=siedziba%20kodeks%20cywilny&cm=SREST.

Sołtysiński S. [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2006.

Sołtysiński S. [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 3, Warszawa 2008.

Świderski Z. [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, wyd. II, LEX 2014.

Akty prawne i orzecznictwo:

Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz.U.2015.2142 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (tekst jedn. Dz.U. z 1991 r. nr 46, poz. 203, z późn. zm.).

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. nr 273, poz. 1616).

Wyrok TS z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie C-191/10, *Rastelli Davide e C. snc v. J.C. Hidoux*.

Wyrok TSUE ws. *Cartesio*, pkt 110.

Wyrok TSUE ws. *Überseering*, pkt 80.